

Naročnina

Dnevna izdaja
za državo 54 IS
mesечно 25 Din
polletno 150 Din
celoletno 300 Din
za inozemstvo
mesечно 40 Din
nedeljska izdaja
celoletno v Ju-
goslaviji 120 Din, za
inozemstvo 140 D

SLOVENEK

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cene oglasov
1. stoip. peti-vrsta
maloglasni po 150
in 2 D, večji oglaš
nad 45 mm višine
po Din 2-50, veliki
po 3 in 4 Din, v
uredniškem delu
vrstica po 10 Din
a. Pri večjem g
naročilu popust
Izide ob 4 zjutraj
razen ponedeljka in
dneva po prazniku

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III
Rokopisi se ne vračajo, nefrankirano
pismo se ne sprejema. Uredništvo
telefon št. 2050, upravnništvo št. 2328

Informativen list za slovenski narod

Uprava je v Kopitarjevi ul. št. 6 - Cerkveni
račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349
za inzerate, Sarajevski št. 7563, Zagreb
št. 39.011, Praga in Dunaj št. 24.797

Vzгляд velikega vojvode

Crne zastave plapolajo po Jugoslaviji in žalost je legla v srca, ker je umrl zopet eden tistih naših velikih, ki so izvedli veliko delo osvobodjenja in združenja. Tako grandiozno je bilo to delo, da si ga pred nekaj leti nismo mogli niti misliti in da ga še danes ne moremo popolnoma doumeti v vseh njegovih velikih posledicah.

Eden od velikih mojstrov tega legendarnega dela pa je bil pokojni vojvoda Stepa Stepanovič. Skupno s svojimi veliki tovariši Putnikom in Mišićem je vodil srbskega vojaka skozi vsa težka vojna leta do zmage in skupno z njimi je dal svojemu narodu njegovo popolno osvoboditev. Vsak od teh treh velikih je s svojimi deli za večne čase zapisal svoje ime na najlepšo stran naše zgodovine, vsak od teh treh velikih vojskovodij si je za vedno osvojil veliko hvaležnost svojega naroda, ali v srce svojega naroda se je od teh treh velikih zapisal pokojni vojvoda Stepanovič najgloblje, ker je ves njegov značaj naravnost zrastle iz naroda.

Pred vsem pa je bil vojvoda Stepanovič skoraj nedosegljiv primer pravega patriota. Nikdar in ob nobeni priliki ni poznal ali celo iskal sebe, temveč vedno je poznal le eno dolžnost, da je ves v službi naroda. Vsak hip pripravljen, da domovini vse svoje sile, se je po izvršeni dolžnosti povrnil v svoj mirni Čačak ter prepustil slavo drugim. Še nadalje pa ostal vodnik svojega naroda in kot predsednik Narodne odbrane skrbel, da ostanejo vedno živi sveti narodni ideali in da dekadenci povojnih duš ne umaže še njih.

Velikanske usluge je storil svojemu narodu, slavne zmage mu je izvojeval, dvignil se z njimi v prve vrste najboljših in najbolj zaslužnih sinov naroda, a kljub temu je ostal skromen, kakor da bi bil človek brez zaslug. Ta njegova lepa skromnost pa ni bila narejena in ni bila nobena poza, temveč je izvirala iz njegove duše in njegove visoke pravstvenosti. Samo človek visoke moralne kvalitete je močnejši kot vsako častihleplje, samo globoko veren človek, smatra tudi svoje najčistnejše zasluge le kot svojo nujno izvršeno dolžnost, ki ne more in ne sme nikdar zahtevati posebne nagrade.

Ta je tem ljudem idealizma nepotrebna, ker zaradi stvari same, ne pa zaradi nagrade delajo in žrtvujejo svoje moči. Edina nagrada je tem ljudem zavest, da so v polni meri storili svojo dolžnost in da so popolnoma uporabili vse talente, ki jih jim je dal Bog. Zato pa odlikuje te može tudi mirnost in uravnoveženost, zato ne poznajo ne mržnje in ne sovraštva, razen od onih ljudi, ki jim je proflit vse. Proti tem ljudem so neizprosni, tu ne poznajo usmiljenja in le naravno je, da so imeli kmečki oderuhi v Stepanoviču svojega najmočnejšega sovražnika. Pa ne samo kmečki oderuhi, temveč vsi, ki so iz dela drugih kovali rumenjake in ki so mislili, da je bilo veliko delo osvobodjenja izvršeno le za razne parazite tega dela. Kar razpasli pa so se po vojni ti paraziti mučeniške krvi osvoboditeljev in dostikrat je že kazalo, ko da je njih popolna zmaga zasigurana. V takih žalostnih dneh, ko je dvigalo parazitstvo vedno bolj svojo glavo, je bil pokojni vojvoda krepak opomin, da so še tu može, ki morejo vse te parazite tujega junaštva vreči ob tla. S pogumom je ob takih dneh uprl narod svoje oči v velikega vojvoda ter črpal moč proti svojim izkoriščevalcem in klical vojvoda na najvišje mesto. Ali mož, ki je bil vedno pripravljen služiti narodu z vsemi svojimi silami, se edino temu klicu ni odzval, ne iz napačne skromnosti, temveč iz globoke prevdarnosti, ker to ni bilo njegovo polje.

Veliki ljudje ustvarjajo veliko dobo in majhni ljudje ubijejo polet tudi največje dobe. Srbski narod si je svoje velike može ustvaril, ker je skozi stoletja učil svoj narod, da mora biti požrtvovalen, ker je vzgojil svojo mladino v duhu kosovskih junakov. Cela generacija je vzrasla v tem duhu in ta generacija je tudi izvedla stoletni sen ter pripravila in usposobila ves narod za težko osvobodilno borbo. Še nad povprečje te velike generacije pa so se dvigali oni velikani, ki so bili na čelu vsega osvobodilnega dela. Bili so to najvišji izraz srbske narodne sile in ponos imena. Med temi velikani pa zavzema poleg kralja Petra, Putnika, Mišića in drugih najodličnejše mesto tudi pok. vojvoda Stepanovič in dvakrat odlično vsled svoje skromnosti.

Takšno generacijo, kakršni so načelovali ti velikani, moramo vzgojiti tudi mi. To je naša naloga in to je naša dolžnost, ki izhaja iz dela prednikov. In takšno generacijo bomo vzgojili, če bomo dosegli, da bo spomin

Veliki vojvoda na mrtvaškem odru

Velike priprave za njegov pogreb -- Pogreba se udeleži tudi Nj. Vel. kralj
Vsa država pod vtisom smrti vojvode -- Sožalja tujih armad -- Med 2. in 3. uro bodo vse trgovine zaprte

Belgrad, 29. aprila. (Tel. »Slov.«) Belgrad in Čačak, kakor vsa država, stojijo pod vtisom smrti vojvode Stepanoviča. Dopoldne so v Čačku prepeljali pokojnikovo truplo v pravoslavno cerkev, kjer ga stražijo štirje šumadinski četniki.

O pokojniku so podali tovariši svoje spomine. Vojvoda Peter Bojović je dejal, da je bil pokojni Stepan Stepanovič mož v vsakem pogledu. Kar je podvzel in začel, je vse dobro premislil in proučil, pa tudi izvršil. Bil je vojak, velik patriot, pa tudi velik človek. Najlepša beseda ne bi mogla v zadostni meri opisati njegovih vrline.

V Čačku, kakor v Belgradu, prihajajo iz vseh strani izrazi sožalja. Priglašajo se deputacije. Na prošnjo društva rezervnih častnikov in bivših vojakov je dovolil prosvetni minister tridnevni dopust svojim uradnikom, ki so rezervni častniki in bivši bojovniki, da se udeležijo Stepanovičevega pogreba. Pro-

metni minister je dovolil 50% popust na železnica tej organizaciji, ako potujejo njih člani v Čačak na pogreb.

Ob pol 8 zjutraj je prispela v Čačak deputacija četniškega združenja šumadinskega. Deputacija šteje 8 članov. Člani so oblečeni v četniške uniforme z orožjem in četniškimi zastavami.

Belgrajska oblast je namesto venca na pokojnikovo krsto poklonila 5000 Din za dobre namene društvu vojnih invalidov. Belgrajska trgovska zbornica je poslala sožalje pokojnikovim rodbini, obenem pa je darovala vsoto denarja za dobrotelne ustanove v pokojnikov trajen spomin. Jutri bodo po vseh krajih Jugoslavije ustavili delo med 2. in 3., ko bo Stepanovičev pogreb.

Dopoldne so zunanega ministra obiskali tuji poslaniki na našem dvoru. Angleški poslanik Kenard je izrazil sožalje v imenu svoje vlade, Šeba v imenu češkoslovaške vlade.

Obenem je obvestil zunanega ministra, da bo češkoslovaška armada poslala svoje zastopstvo na pogreb. Češkoslovaško delegacijo bodo tvorili: vojni ataše na našem dvoru Vučič, generalštabni polkovnik Dvořak in kapetan Smazal. Španski poslanik grof Torihos je poslal daljše pismo, v katerem je izrazil sožalje španske vlade.

Belgrajska trgovska, obrtna in industrijska zbornica je danes izdala oklic na belgrajske trgovce, obrtnike in industrijalce oklic, naj jutri od 2 do 3 med pogrebom zaprejo lokale.

General Hadžić je danes odpotoval v Čačak. Jutri odpotujejo ministri Srškić, Korošec in Uzunović, ki se bodo udeležili pogreba v imenu vlade. Čujemo, da se bosta udeležila pogreba tudi Nj. Vel. kralj in predsednik vlade general Peter Živković.

Iz življenja velikega vojvode

Poslednje ure

Vojvoda Stepa je umrl točno ob pol desetih zvečer. Smrt je nastopila nenadoma. Vendar so zdravniki opazili, da se je ob 6 zvečer vojvodovo stanje zelo poslabšalo.

Kljub vsemu je bil vojvoda pri polni zavesti in zavedal se je, da mu žila ne bije pravilno. Vprašal je zdravnika: »Kako je z žilo?« Odgovorili so mu, da dobro.

»Tako, tako,« je odvrnil vojvoda. »Ampak ni v redu, pa ni v redu.«

Zdravniki so mu priporočali, da bi kaj jedel.

»Kaj bi jedel?« je vprašal.

»Malo juhe, čaja ali mleka.«

»Malo pozneje,« je dejal vojvoda in se obrnil k steni.

Ob 6 zvečer so zdravniki še enkrat pregledali vojvodo in ugotovili, da je njegovo stanje brezupno. Vsak hip so pričakovali katastrofo.

Vojvoda je ležal na svoje vojaški postelji, negiben, na desni strani. Nič ni govoril, samo pogled mu je bil bister. To stanje je trajalo do desetih.

Ves čas so bili razen zdravnikov pri vojudi njegova žena, gospa Lena, njegov posilni in njegov vojak.

V drugi sobi je bila hči, gospa Milica, vdova po dr. Dragomiroviču, ki je neprestano sprasevala po stanju vojvode.

V trenutku, ko je začel hropeti, se je vojvoda obrnil, pokazal z roko proti oknu, in vzdihnil:

»Polazite napred!«

To je bil zadnji znak njegovega življenja.

Tri največje zmage vojvode

Komaj je dovršil pokojni vojvoda artilerijsko šolo, že je moral oditi v vojno. Leta 1876. se je kot kadet udeležil srbskoturške vojne, leta 1885. kot komandir čete srbsko-bolgarske in potem kot general vseh težkih vojn, ki jih je vodil srbski narod celih sedem dolgih let za svoje osvobodjenje. V vseh teh bojih je bila vojna sreča na strani velikega vojskovodje in cela vrsta zmag je proslavila njegovo ime.

Od vseh velikih zmag pa so bile tri največje in odločilne in v vseh treh se je pokazala vsa veličina Stepanovičevega duha. To so one tri blesteče zmage: osvojitve Odrina (Drinopolja), pri Ceru in veliki proboj na solunski

na velikega vojvoda naši mladini vedno živ zgled, kaj je dolžnost pravega patriota, da bo sledila vzorom velikega vojvode.

Niti s smrtjo se ni nehalo delovanje pok. vojvode za narod, ker njegov visoki primer bo vedno bodril mladino, da ostane zvesta idealom in da bo vedno nesebično v službi naroda.

Osvojitve Jedrena

Kaj je vse izvršila Stepanovičeva II. armada in kako velik človek je bil pokojni vojvoda, se vidi iz njegovega armadnega povelja ob priliki demobilizacije II. armade v l. 1913. Med drugim pravi v tem povelju:

II. armada je danes dovršila svojo nalogo, ki sta ji jo odredila kralj in domovina. Danes, ko preneha delovati, podajam zgodovini račun njenega dela...

1. Takoj v početku vojne 1912 ji je bilo zapovedano, da osvoji Krivo Palanko in da čez Stracino prodira proti Kratovu, ga osvoji in čaka nadaljnja povelja. V kratkih petih dneh je II. armada to izvršila in prejela vnece svoje slave, v katerega je splela: Carjev Vrh, Krivo Palanko, Kratovo, Stralin in Črni vrh...

2. Po teh zmagah je dobila povelje, da z bolgarsko vojsko — tedaj zavezniško — oblega Jedren. Z nadčloveškimi naporji je izvršila tudi to, osvojila Jedren in osvetila smrt srbskega kralja Vukašina na Marici, svoji domovini pa izvojevala neugasljivo slavo srbskega orožja, ki bo vedno sijala, kakor sonce.

3. Ko so pozneje Bolgari postali iz zaveznikov smrtni neprijatelji in oskrnjevali grobove naših junakov, padlih za njih svobodo, je bilo II. armadi zapovedano, da utrdi in obrani Pirov, najvažnejšo oviro za bolgarsko pohod skozi nišavsko bojišče. Tudi to nalogo je dovršila II. armada.

Kakor se vidi, je izvršila II. armada vse vrste vojnih operacij: v začetku vojne napadalne operacije v poljski bitki, nato obleganje utrjenega tabora, nato zavzetje trdnjave, obrambo utrjenih pozicij in na koncu sijajno obrambo na odprtem polju.

Pri tem pa je razsajala v vojski bolezen, tifus in kolera, treba se je bilo boriti z divjimi elementi, silnim mrazom, nepojmljivim snegom in potem deževjem. A vse to je II. armada izdržala.

Druga armada je bila v vseh borbah z neprijateljem zmagovalca. Pa tudi tam, kjer ji je bila poslana pomoč, so prišle te čete šele takrat, ko je druga armada že bila izvojevala uspeh.

Za to izredno bojno srečo, ki sem jo doživel, se zahvaljujem: najprej Bogu, ki mi je podelil srečo, da zapovedujem tej junaški armadi in ki mi je pomagal, da jo skozi vse te težkoče in ovire pripeljem do zmage in slave. Nato pa se zahvaljujem junakom te armade, ki niso omahovali niti tedaj, ko so jim zmrzovale puške v roki, temveč se neustrašeno borili in premagali vse ovire in junaško osvajali zmage in slavo...

Poslavljajoč se danes od njih, oficirjev in vojakov, izrekam jim svojo globoko hvaležnost in jim želim, da se vrnejo srečni k svojim rodbinam in da jih najdejo zdrave in srečne, da v veselju z njimi ob toplem ognjišču proslavimo Boga, ki jih je vrnil žive. Našim padlim in umrlim tovarišem pa zakličimo:

Slava njim!

Bitka na Ceru

Takoj po avstrijski vojni napovedi je moral Stepanovič izvesti mobilizacijo srbske vojske, ker je bil vojvoda Putnik ob izbruhu vojne v Gleichbergu in se je vrnil v domovino šele sredi avgusta. Nato je bil Stepanovič zopet imenovan za poveljnika svoje zmagovalne druge armade in z njo je tudi izvojeval sijajno zmago pri Ceru.

II. armada je štela tri divizije in je bila najmočnejša operativna armada srbske vojske. Njena naloga je bila, da se v smeri planine Cera in Iverka napade neprijatelja in ogrozi njegov levi bok.

To nalogo je II. armada tudi dobro izvršila, ali v noči na 16. avgust bi se kmalu zgodila težka nesreča. Tedaj je namreč bila zapletena kombinacijska divizija II. armade nepremišljeno v popolnoma nepripravljen napad. Če bi tedaj neprijatelj bil odločen in odgovoril s protinapadom, bi mogle postati nedogledne posledice. Posebna zasluga vojvode Stepanoviča je bila, da je to nevarnost odstranil in popravil položaj divizije. Obenem pa je na ogroženem mestu udaril z združenim napadom kombinirane in moravske divizije, prebil fronto in nato z napadom v bok in v hrbet odločil bitko pri Jadru. Če bi moravska divizija tedaj neprijatelja ostreje zasledovala, bi bil poraz popoln in najbrže ne bi prišlo niti do njegove 2. ofenzive.

Prva velika zmaga zaveznikov v svetovni vojni je bila bitka na Ceru in to je izvojeval vojvoda Stepanovič.

Cerska operacija, ki je bila vsled ogroženega desnega boka in zaledja s strani Mačve in Sabca le težko izvršljiva, ki pa je odločila vso bitko na Jadru v našo korist, je vrhovni komandant v znak priznanja zaslug generala Stepe, podelil njemu čin vojvode.

Položaj na solunski fronti

Tudi pri probu solunske fronte je imela II. armada najtežjo nalogo. Okrepljena z jugoslovansko divizijo dobrovoljcev ter z francoskimi divizijami je imela izvršiti proboj fronte. Po skrbno pripravljeni ofenzivi se je pričela grandiozna bitka na Dobrem polju in po neverjetnem naletu srbske vojske in dobrovoljcev bila srta bolgarska odporna moč. Kakor klin se je nato zajedla zmagovalna vojska v sovražno fronto in z nenavadno naglico prodirala naprej, ne meneč se za nevarnost skrajno izpostavljenih bokov. V kratkem je nato morala bolgarska vojska kapitulirati in vojvoda Stepanovič je nato povel svoje junake dalje na sever in zahod, osvobodil vso Srbijo, Bosno in Črno goro in prevzel poveljstvo druge armijske oblasti v Sarajevu.

Ko pa je bilo njegovo delo končano, je zaprosil za pokoj, odšel v svoj ljubljani Čačak ter prepustil slavo in uspeh svojega dela drugim.

Junak je storil svojo dolžnost in zavest storjene dolžnosti je bila zanj edino plačilo.

Zunanji minister dr. Voja Marinković, ki se mudi za sedaj še v Davosu, se bo najbrž vrnil 15. maja v Belgrad.

Lerinc ni Schleglov morilec

Novi Sad, 29. aprila. (Tel. »Slov.«) Z ozirom na vesti belgrajske »Politike«, da je bil aretiran morilec Slegla, prinaša »Obzor« od svojega novosadskega poročevalca demanti te vesti, ki da je tendenciozna in neresnična. Glede morilca Lerinca je ugotovljeno, da je intelektualno zaostal mladenič, ki je željan avantur in si prizadeva, da bi proslavil svojo neznatno osebo in vzbudil interes široke javnosti za sebe.

Zadruga in agrarna banka

Belgrad, 29. aprila. (Tel. »Slov.«) 11. in 12. maja bo imel upravni odbor Glavne zadruge zveze važno konferenco, na kateri se bo razpravljalo o položaju, ki je nastal po uzakonitvi zakona o privilegirani agrarni banki. Obravnavalo se bo vprašanje, kako naj zadruga izrabijo ugodnosti, ki jih ima ta zakon in kako naj se delnice vpisujejo, ali naj jih zadruga vpisujejo, ali naj se izvrši sindikat.

Proslava 1. majnika prepovedana

Zagreb, 29. apr. (Tel. »Slov.«) Zagrebska policija je izdala proglas, tiskan na rdečem papirju, o proslavi prvega majnika. Na njem opozarja prebivalstvo, da so vse manifestacije strogo politične. Ker so prepovedane politične stranke, so prepovedane vse zabave, koncerti, manifestacije, shodi, zbori, ki bi se vršili v proslavo prvega maja. O tem se obvešča meščanstvo in se opozarja, naj se ne da zapeljati od oseb, ki bi se ravnale proti tej naredbi. V slučaju intervencije oblasti bi bili lahko prizadeti tudi nedolžni. V proglasu se posebno zatrjuje, da bo policija v slučaju motenja miru in reda, ako bo polreba, uporabila tudi orožje.

Vprašanje produkcije sladkorne repe

Belgrad, 29. aprila. (Tel. »Slov.«) Dopoldne je bila pri ministru Frangešu važna konferenca, na kateri so poskušali priti do sporazuma med pridelovalci sladkorne pese in tovarnami za sladkor. Konferenca se je udeležili zastopniki strokovnih društev, ravnatelj za katastrofe dr. Nedeljković, načelnik kmetijskega ministrstva dr. Stojković in dr. Skušalo se je doseči, da bi prodrlo načelo dr. Frangeša in pridelovalcev pese, da bi se pridelovanje rajoniziralo in da bi imela vsaka tovarna določen delokrog, v katerem sme nakupovati peso. V maju se bo vršila še ena takšna konferenca.

Zagrebske vesti

Zagreb, 29. apr. (Tel. »Slov.«) Včeraj se je zaključil zagrebski velesojem. Po uradnih podatkih, ki so danes izšli, se velesojem ni udeležilo 55.000 oseb, ampak 110.000. Med njimi jih je bilo 35.000 z dežele. Prodalo se je okrog sto avtomobilov, 40 motorjev za pogon in lepo število kmetijskih strojev.

Zagreb, 29. apr. (Tel. »Slov.«) Pred belgrajskim državnim sodiščem se bo 20. maja pričela glavna razprava proti natakarnju Ožaniću, ki je obtožen, da je napravil atentat na detektiva Grauerja, uradnika notranjega ministrstva. Pred par dnevi so Ožanića prepeljali v Belgrad. Zagovarjal ga bo zagrebski odvetnik Miškulin.

V Heregovini se je vreme zelo poslabšalo. Močna burja in nalivi groze s poplavam. Ker je dežela že sama na sebi siromašna, se je bati, da bi mogle biti poplave katastrofalne.

Belgrajske vesti

Belgrad, 29. aprila.

Ljubljanski župan dr. Dinko Puc je osebno prinesel v Belgrad proračun ljubljanske mestne občine. Finančni minister dr. Šverljuga ga je potrdil.

Odbor društva za zidanje katoliške katedrale v Belgradu je sklenil, da se z gradbenimi deli prične še to leto.

Novi dubrovniški škof dr. Carevič se mudi v Belgradu, da položi prisego. Obiskal je papeškega nuncija Pellegrinetija in pravosodnega ministra Srskeča.

Za romanje v Rim je prosvetni minister dovolil, da zadoštuje, če odbor, ki pripravlja romanje, predloži seznam vseh učiteljev in profesorjev, ki se nameravajo udeležiti potovanja. S tem že dobijo dopust.

Seja gospodarsko-finančnega odbora se je danes vršila. Nadaljeval se je isti dnevni red, kakor na zadnji seji.

Velika eksplozija na Češkem

Praga, 29. aprila. (Tel. »Slov.«) Danes dopoldne je bila velika eksplozija v češkoslovaški vojaški tovarni za gorilne snovi v Semtnu pri Pardubicah, ki izdeluje razstreljivo. V treh zgradbah je eksplodiral nitroglicerín, pričemer se je po dosedanjih vesteh pet delavcev onesrečilo smrtno, 30 pa je bilo ranjenih. Objekt I, III. in V. so povetini porušeni in daleč naokrog so razbite vse šipe. Okoli 11 so opazili v okolici Pardubic ob silnem gromu 60 metrov visok steber rmenega dima, nakar so bili takoj odpisani vojaški oddelki iz Pardubic in požarna bramba na pomoč. Detonacija je bila tako silna, da so bile vse hiše v okolici poškodovane. Natančno število mrtvih še ni znano. Smatra se pa, da je število veliko.

Zunanja politika Turčije

Rim, 29. apr. (Tel. »Slov.«) Turški zunanji minister Tefvik Ruđi bej je sprejel danes zastopnike inozemskih listov in jim izjavil:

Italijansko-turško prijateljstvo naj služi miru v splošnem, posebno pa na Sredozemskem morju. To prijateljstvo je od zadnjega sestanka z Mussolinijem zelo napredovalo. Italijansko posredovanje med Angoro in Atenami je rodilo, kakor se zdi, dobre sadove. Turško-grška prijateljska pogodba je fait accompli. Čuti se že učinkovanje na Belgrad, ker se zdi, da je jugoslovanska vlada sedaj bolj pripravljena, ugoditi turškim željam glede postopanja s turškim imetjem. Če se to vprašanje razčisti, ne bo nobenih drugih težkoč za končno sklenitev pogodbe z Jugoslavijo. Tudi Francozi niso več tako nepopustljivi v vprašanju mej v Siriji. Kar se tiče Al-

nije, je Tefvik bej izjavil, da Turčija kljub želji Italije albanske monarhije ne more priznati. Glede malih obmejnih incidentov na kavkaški meji je izjavil, da bo Turčija brezpogojno izpolnjevala svoje obveznosti nasproti Rusiji. Turčija je brezpogojno protireakcionarna, pa tudi nacionalistična in pozdravlja zato vse nacionalizme od Kitajske do Južne Amerike. V Afganistanu računa na končno zmago Aman Ulaha, katerega odredbe pa so pač bile nekoliko preostre. Minister je nato naglašal brezhibne odnose z Ameriko, vedno dobre odnose z Nemčijo, glede Društva narodov pa je izjavil, da mu bo Turčija pristopila, če se ji zagotovi brezpogojno enako postopanje, to je, če dobi stalen sedež v Svetu Društva narodov.

Vprašanje narodnih manjšin

London, 29. aprila. (Tel. »Slov.«) Danes se je v Foreign Office sestal odbor trojice, ki ga je določil Svet Društva narodov in v katerem so Chamberlain, Adaci in Quinones de Leon, da prouči spomenice Male antante, Poljske in Grčije na eni strani ter Nemčije in Kanade na drugi strani o manjšinskem vprašanju in da potem poroča na junijskem zasedanju Sveta Društva narodov v Madridu. Konferenco so

proglasili za strogo tajno, da bo mogla nemoteno sestaviti poročilo in predlog, ki naj bi po možnosti posredoval med predlogi enih in drugih. Mala antanta, Poljska in Grčija načeloma odklanjajo razpravo o predlogu Nemčije in Kanade, da naj se varstvo manjšin ojači ter odločno protestirajo tudi proti predlogu Danduranda, da naj dobijo pritožbe manjšin večjo publiciteto.

Prvi proces pred drž. sodiščem

Belgrad, 29. aprila. (Tel. »Slov.«) Pred drž. sodiščem se je pričel prvi proces po zakonu o zaščiti države. Na zatožni klopi je Gabriel Šmid, mesar iz Zagreba, ki je obtožen, da je dne 1. dec. 1928 ob priliki, ko je hotela zagrebska policija spraviti v zapor tiste, ki so izobesili črno zastavo na zvoniku, streljal na stražnike. S tem je napravil v nevarnost življenje mnogih drugih. Državno pravništvo zastopa dr. Učovič. Zagovornik je Bole, predsednik senata dr. Ogorelica kot predsednik državnega sodišča.

Obtožba navaja, da je Šmid 1. decembra streljal na organe policijske eskorte, ki je hotela prevesti v zapor prijete omladince Darmadića, Račarja in Ritiga. Ti mladeniči so bili izobesili črno zastavo na zvoniku. Ko so jih hoteli stražniki odvesti na policijo, se je na ulici zbrala velika množica ljudi, ki so hoteli preprečiti, da bi policija aretirance odvedla. Iz gneče so se čuli kliči: »Živela svobodna Hrvatska!« Nato so pričeli pokati strelji na policijske organe. Ker je bila gneča zelo velika, je bil smrtno zadet Stanko Petrić, ranjeni pa Korenić, Čurčec in Zimšek. Vsega je padlo 20 do 30 strelcev. Mnogi navajajo, da je Šmid neprestano vpil: »Živela svobodna Hrvatska! Hrvatska Hrvatima!« Nadalje se očita, da je s tem povzročil življensko nevarnost za številne navzoče. S tem je postal kriv zločina po § 431 srbskega kazenskega zakonika.

Obtoženec je med zasliševanjem vse tajil. Priznal je samo, da je rekel »Živela Hrvatska! Hrvatske naj imajo Hrvati!« Za obtožbenca je posebno obtežljivo pričala njegova žena, dalje priča Marija Peternelova, ki je potrdila, da je videla, kako je obtoženec štiri- do petkrat ustrelil.

Dopoldne se je razprava ob 3.15 nadaljevala. Najpreje je bil zaslišan Jakob Vrkljan, ki je branil Šmida. Trdil je, da so streljali policisti in ne Šmid, ki je imel roke v žepu. V nadaljnjem je prišel v protislovja, ko je trdil, da Šmida ni poznal, danes pa je trdil, da ga je poznal. Na ta protislovja je državni pravdnik opozoril.

Priča Penček ni navedel nobenega novega momenta. Trdil je, da je bil med ljudmi neki moški, ki jih je harangiral. Penček ga je smatral za konfidenta. Ta mož je imel pristrižene brke. Pred-

sednik Ogorelica vpraša pričo Peternelovo, ali si je Šmid preje pristriževal brke. Priča je to potrdila.

Priča Bertolčeva pripoveduje, kako je prišla k njej neka Mica, ki ima na trgu poleg nje stojnico. Pravila je, da je videla Šmida med demonstrantami.

Šmidova žena Eva je bila zanimiva priča. Predsednik jo je opozoril, da ji kot ženi ni treba pričati, če pa priča, mora govoriti resnico. Šmidove izjave so bile proti njenemu možu. Rekla je, da je imel njen mož črne gamaše, te čevlje pa si je kupil po 1. decembru.

Nato so se citale izpovedi, ki so se tikale dogodkov 1. decembra pri policijskem ravnateljstvu in pred preiskovalnim sodnikom. Ob četrtna 7 se je dokazno postopanje zaključilo. Državni pravdnik dr. Učovič je izjavil:

V Zagrebu so nastopale skupine, ki so bile zveste svoji tradiciji, namreč v mržnji proti Srbom, tudi 1. dec. 1928. Ta dan niso nastopile te skupine samo proti proslavi zedinjenja, ampak proti proslavi sploh. Skliceval se je na izjave pričet zahteval po točki 7, § 1 zakona o zaščiti države, da se Šmid obsodi na smrt. Sodišču prepušča odmero kazni na smrt ali na 20 let ječe.

Zagovornik Bole povdarja, da je intencija Nj. Vel. kralja v manifestu ta, da se pozabi vse, kar se je zgodilo pred 6. januarjem 1929. Treba je uvesti novega duha, ki odseva iz manifesta in amnestije. Zločin se je zgodil v težki atmosferi. Masa je bila elektrizirana in razdražena. Peternelova je v svojih izjavah prišla v protislovja, enkrat je trdila, da je videla Šmida na tem mestu, drugič, da ga je videla na drugem mestu, kar je istočasno nemogoče. Tudi izgleda, da so priče dale svoje izjave pod vtisom razpoloženja. Nekateri pravijo, da je streljal trikrat, druge, da je streljal samo enkrat. Šmidova žena izjavlja, da je bil možev revolver doma na polici. Njena izjava je zadosti prepričljiva, ker je izpovedala, da je brisala prah z revolverja, ker je ležal na polici. Revolverja torej njen mož ni mogel rabiti na tistem kraju. Zato predlaga oprostitev.

Ob četrtna 11 se je razprava končala. Razsodba se bo izrekla jutri ob pol 5 popoldne.

Izid volitev na Tirolskem

Dunaj, 29. apr. (Tel. »Slov.«) Pri včerajšnjih volitvah v deželni zbor na Tirolskem je bilo izvoljenih 26 krščanskih socialistov pod imenom tirolske ljudske stranke s 104.016 glasovi. Dalje je bilo izvoljenih 9 socialnih demokratov, 3 poslanci stanovske zveze in 2 vlenemci. Ker spada 1 poslanec stanovske zveze tudi h krščanskim socialistom, obdržijo krščanski socialisti še vedno dvetretjinsko večino.

Železničarska generalna stavka v Grčiji

Atene, 29. apr. (Tel. »Slov.«) Železničarske organizacije so zahtevale v prometnem ministrstvu, da se jim izplača 13. plača. Ker je minister zahtevo odklonil, so grške železničarske organizacije sklenile, da proklamirajo generalno stavko na vseh grških železnicah.

Let »Zeppelina«

Dunaj, 29. apr. (Tel. »Slov.«) Zrakoplov »Graf Zeppelin« bo priredil posebno potovanje iz Fridrichshafna na Dunaj. Trgovinski minister mu bo v spremstvu nemškega poslanika in drugih osebnosti poletel na velikem prometnem letalu nasproti do Melka. »Reichspost« javlja, da bo zrakoplov potem poletel tudi preko Münchna in Salzburga ter morda tudi preko Prage ter drugih glavnih mest.

Ustanovitev albanske nar. banke

Tirana, 29. apr. (Tel. »Slov.«) Po iniciativi albanske trgovinske zbornice se je sklenilo, da se ustanovi albanska narodna banka z albanskim kapitalom. Sedež banke bo v Draču. Delniška glavica bo znašala 1 milijon zlatih frankov in bo razdeljena na 10.000 delnic po 100 frankov.

Dunajska vremenska napoved. Slabše vreme, deževno.

Železniška nesreča v Newyorhu

Newyork, 29. aprila. (Tel. »Slov.«) Ob 8.15 zjutraj je ekspresni vlak newyorške podzemne železnice blizu 167. ceste trčil skupaj z drugim vlakom. Mrtve so štiri osebe, 20 je ranjenih. Vzrok nesreče bo težko dognati, ker je vlakovodja ekspresnega vlaka mrtev. Med potniki, katerih je bilo več tisoč, je nastala silna panika, posebno ko se je vnel en vagon, katerega pa so kmalu pogasili.

Požar v samostanu

Bruselj, 29. apr. (Tel. »Slov.«) Včeraj je nastal požar v samostanu Tongerlo. Posrečilo se je rešiti velik del dragocenosti, knjižnica, ki je najdragocenejša v Belgiji, pa je zgorela in jo niso mogli več rešiti. Samostan so ustanovili v 12. stol. premonstratenzi.

Gostovanje umetnikov praškega narodnega divadla

Dočim smo lansko leto pozdravili umetnost Narodnega divadla v osebi g. Eduarda Kochouta kot Hamleta, smo sredi spoznali umetnost treh članov tega odličnega gledališča, ge. Doščlove, g. Vydra in g. Voita. Ta umetniška trojica je dala d'O. Neilovi drami Ana Christie, ki je pri nas pred dvema letoma prav dobro uspela (ga. Nablocka, g. Levar in g. Cesar), v marsičem novo podobo; elementarni izraz d'O. Neilove umetnosti, ki je tako izrazita za današnjo Ameriko, je našel v njih polnejšo zvočnost, izrazitejšo odkritje tega, kar hrani v sebi d'O. Neil. Evropska duševnost, preobčlena v ameriško realnost in optimizem — polnost strasti, pa širokost razgleda, vse to je naša praška trojica podala v podrobnih igri. Značilno za to praško predstavo je to, da so podali celotno igro, ki radi svoje širivosti daje veliko nevarnosti, da igra v gledavca preutrdi. (Slovenska prireditelj igre je ostrejša in skrbna na tri akte.) Kljub temu je ta trojica vzdržala občinstvo v neprestani napetosti polne tri ure. Vsi trije igralci so odlični govorniki, ki kljub realistični igri ohranijo odsko ritmiko in pritegujejo neprestano uho in srce. Prav tako je njihova zunanja igra kljub nad vse realističnemu izrazu ritmika notranjega duševnega valovanja, plemeniti vulkan strasti in čustev, pa bodisi to igra g. Voita, ki je igral starega, zapitega, strastnega vdovca in očeta, bodisi butanje prirodnosti in pošteno ljubezni in oglete vernosti Mata Burkeja, kot ga je odlično pokazal g. Vydra, ali pa lestvica čustev, ki jih je trosila med oba tovarisa ga. Doščalova kot Ana. Opozoriti je posebej na njeno igro v 3. dejanju, na nastop g. Voita v 1. dejanju in boj med g. Voitom in Vydom v 3. dejanju. Umetnost praških gostov bo pustila v Ljubljani močan spomin, kar je pokazalo tudi občinstvo, ki skoraj ni moglo najti dovolj izraza, da se izkaže s hvaležnim odobravanjem. Obžalovati moramo, da gostje ne prirede še drugega večera, zato jim kličemo: Kmalu na svidenje in v večjem številu! F. K.

Občni zbor »Merkurja«

Snoči ob pol 9 se je vršil v mali dvorani Zbornice za TOI dobro obiskan občni zbor trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo.

Občni zbor je otvoril predsednik Franc Windischer, ki je podal obširno in izčrpno predsedniško poročilo, ki ga v izvlečku priobčujemo v gospodarskem delu lista. Predsednik je pozdravil prisotne, zlasti poslevoedečega podpredsednika Zveze trgovskih gremijev g. J. Kavčiča, dalje zastopnika društva veletržev g. Ivana Samca in predsednika novoustanovljenega društva gosp. Ivana Jelačina st.

Predsedniško poročilo je bilo sprejeto z aplavzom.

Dr. Windischer je koncem svojega govora opravičil odsotnost zborničnega predsednika g. Jelačina ml., ki je bil nenadno zadrlan.

Tajniško poročilo je podal g. Černe. Društvo je zelo pomagalo svojim članom pri iskanju služb. Ugodno se razvija društvena knjižnica, ki šteje že 8500 knjig. Društvo je prirejalo v preteklem letu razne izobraževalne tečaje, tako tečaje za nemščino, italijanščino in stenografijo. V družabnem življenju društva je omeniti jours-fixe, na katerih so se vršila predavanja in dober društveni pevski zbor. Društvo je izdalo trgovski koledar in izdaja mesečnik »Trgovski tovariš«. Največja društvena prireditev v preteklem društvenem letu je bil trgovski ples, ki je dobro uspel.

Blagajniško poročilo je podal g. Krek. Poročilo je bilo zelo skrbno izdelano. Fond za trgovski dom v znesku 216.000 Din je bil izročen novoustanovljenemu društvu »Trgovski dom«.

Na predlog revizorja g. Urbaniča je bilo blagajniško poročilo sprejeto in podan odboru absolutorij.

Volitve.

Pri volitvah je bil z živahnim odobravanjem ponovno izvoljen za predsednika g. dr. Windischer, ki se je za to zaupanje zahvalil. Za podpredsednika sta bila izvoljena iz vrst samostojnih trgovcev g. J. Kavčič, iz vrst nastavljenecov pa g. Ložar. Za predsednika razsodišča je bil izvoljen dr. Majaron. Sledila je volitev 28 odbornikov, ki so bili izvoljeni večinoma člani starega odbora. Isti je ostal tudi revizijski odbor. Članarina je ostala enaka kot lani. Občni zbor je ob pol 9 zaključil predsednik dr. Windischer.

Slovenija - Štajerska 6:4

Slovenski udeleženci šahovske tekme so prišli v Gradec v soboto ob 8. Profesor Becker je imel predavanje o razvoju šaha in njegovi bodočnosti sploh. Predavanja se je udeležilo nad 300 ljudi. Ob 9 sta igrala, menjaje se, Vidmar in Becker simultanko proti 31 nasprotnikom. Izid je bil: 10 dobljenih, 10 remis in 2 izgubljeni igri.

V nedeljo se je pričela ob 9 dopoldne pokrajinska tekma na 10 deskah. Poleg tega sta igrala na častni deski prof. dr. Vidmar in prof. dr. Becker. Proti koncu igre je kazalo, da bo igro dobil Vidmar. Vidmar pa je igro končal remis.

Na ostalih desetih šahovnicah je Slovenija zmagala s 6:4. Od naših igralcev so zmagali Pirc (proti znamenitemu igralcu Berkhoferju), Furlani, Stupan, Milan Vidmar ml., Gabrovšek. Remis: Kramar-Schwab. Izgubili so: Ciril Vidmar, Tekavčič, Vogelnik.

Ob 8 zvečer je bila v »Thaliji« slavnostni banket, ki se ga je udeležilo okrog 60 gostov. Deželni glavar dr. Rintelen je imel pozdravni nagovor predvsem za naše jugoslovanske goste. V lepih besedah je poudarjal prijateljske stike med Avstrijo in Jugoslavijo, zlasti med Slovenijo in Štajersko. Za pozdrav se je v imenu naših gostov zahvalil dr. Vidmar.